

В. С. Кравців, П. В. Жук

Теоретико-прикладні аспекти сучасної візії регіональної екологічної політики в Україні

Розглянуто підходи до трактування поняття екологічної політики. Наведено дефініцію поняття «регіональна екологічна політика», а також визначено її об'єкт і суб'єкти. Запропоновано розглядати парадигму регіональної екологічної політики в контексті трьох послідовних етапів: формування – втілення – розвиток. Акцентовано на складнощах розмежування суб'єктів (дійових осіб) у системі «державна – регіональна – місцева екологічна політика» та запропоновано здійснювати ідентифікацію її суб'єктів через участь у формуванні, реалізації та розвитку того чи іншого рівня екологічної політики. Пропонується відносити природоохоронні та ресурсоощадні заходи до сфери того чи іншого виду екологічної політики: загальнодержавного значення (стосуються всієї держави або кількох її регіонів; фінансуються з державного бюджету, міжнародної технічної допомоги тощо); регіонального значення (стосуються всієї території регіону або кількох його адміністративно-територіальних одиниць; використовуються кошти регіональних природоохоронних фондів, обласних бюджетів та ін.); місцевого значення (стосуються території однієї адміністративно-територіальної одиниці; використовуються кошти природоохоронних фондів сільських, селищних, міських рад, відповідні місцеві бюджети, кошти підприємств і організацій тощо).

Ключові слова: регіональна екологічна політика, об'єкт, суб'єкти, парадигма, заходи, сучасна візія.

Формулювання проблеми. З огляду на наявність цілої низки проблем екологічного характеру, які Україні не вдавалося подолати до війни, та виникнення нових уже під час війни, а також через зміну умов розв'язання проблем охорони навколишнього природного середовища в країні сьогодні та в перспективі постають завдання з перегляду й удосконалення державної та регіональної екологічної політики. Зокрема, у регіональній екологічній політиці мають не тільки враховуватися наслідки війни, але й більш чітко окреслюватися та розмежовуватися сфери, цілі, напрями, завдання та інструменти реалізації в єдиній системі з державною екологічною політикою та екологічною політикою місцевого рівня.

Аналіз останніх досліджень. Поняттю екологічної політики присвячено низку наукових розвідок. Підходи науковців до його трактування висвітлено в декількох монографіях [1-5]. Окремі аспекти проблематики екологічної політики досліджені в інших наукових публікаціях. Наприклад, рівні, завдання, процеси формування екологічної політики в Україні розглянуто в публікаціях Г. Буканова [6], І. Кононенко [7], І. Пацевої та ін. [8]. До питань регіональної екологічної політики звертаються у своїх працях М. Андрієнко та В. Шако [9], С. Кашпур та Ю. Мирошниченко [10], О. Гулак [11]. Водночас наукове обґрунтування основних засад сучасної регіональної екологічної політики потребує поглиблення. Дотепер не вироблено більш-менш узгодженого бачення місця регіональної екологічної політики в загальній ієрархії, суб'єктів такої політики та використовуваних ними інструментів формування, втілення і розвитку регіональної екологічної політики. Ці питання потребують подальшого з'ясування.

Мета статті – обґрунтувати наукові підходи до сучасного бачення основних засад регіональної екологічної політики в Україні.

Основні результати дослідження. Специфіка сьогоднішньої ситуації полягає в тому, що накопичені десятиліттями екологічні проблеми тепер треба вирішувати в зовсім інших політичних та економічних умовах. Тому надзвичайно актуальними є еколого-економічні дослідження трансформаційних процесів, наукове обґрунтування стратегії екологічної політики, розроблення

теоретико-методичних основ формування регіональних систем екологічної безпеки тощо.

Значна екологічна диверсифікація території України, особливості соціально-економічних процесів у регіонах, які в історичному, природному, соціальному та економічному аспектах є зовсім не однорідними, актуалізують проблему регіонально диференційованих підходів до управління екологічною безпекою. Сьогодні, коли стала очевидною низька результативність уніфікованих механізмів регулювання стану довкілля, виникла об'єктивна необхідність у здійсненні ефективної регіональної екологічної політики, що вимагає відповідного теоретичного аналізу, осмислення її суті та змісту, оцінювання сучасного стану.

Слід зазначити, що за період незалежності в Україні зроблені певні кроки щодо законодавчого, економічного, інституціонального та наукового забезпечення екологічної політики. Створено законодавчу базу у сфері охорони довкілля та раціонального природокористування, сформовано систему органів державного управління екологічною безпекою, запроваджено економічний механізм регулювання стану довкілля та використання природних ресурсів, відпрацьовано схему фінансування природоохоронної діяльності, розширюється та поглиблюється міжнародне співробітництво у сфері охорони природи.

Особливість екологічної політики якраз і полягає у вмінні, урахувавши реальні обставини, визначити тактичні та стратегічні орієнтири, пріоритетні напрями дій та відповідно до об'єктивних можливостей обирати найбільш ефективні засоби та методи реалізації практичних заходів у різних сферах суспільного життя для досягнення поставлених цілей. Звідси випливає висновок про наявність двох основних моделей екологічної політики, які базуються на різних принципах її функціонування. Перша модель функціонує за принципом «реагуй і виправляй» і орієнтована на ліквідацію наслідків екологічних порушень. Саме така модель екологічної політики реалізується сьогодні в Україні. Безумовно, найбільш ефективною є та екологічна політика, яка здійснюється за принципом «прогнозуй і попереджуй», а отже, спрямована на поліпшення стану довкілля та попередження його забруднення.

В екологічній, як і в будь-якій іншій політиці, завжди присутній елемент регіоналізму, який надає їй не тільки специфічних рис, але й трансформує її в новий вид – регіональну екологічну політику (РЕП), що потребує відповідного теоретичного аналізу й осмислення.

Потребу в регіоналізації екологічної політики можна пояснити не тільки значною екологічною диверсифікацією території України, а передусім особливостями соціально-економічних процесів у регіонах, які в історичному, природному, соціальному та економічному аспектах є зовсім не однорідними. Саме під дією цих факторів проходило господарське освоєння територій, сформувалися різні типи виробничих систем. Кожна з них характеризується специфічними видами та масштабами впливу на навколишнє середовище. Саме тому екологічна ситуація в Україні має свої територіальні відмінності як за характером і гостротою проблем, так і за можливостями практичного вирішення їх. Звідси випливає об'єктивна необхідність регіональної диференціації управлінських рішень і практичних дій, спрямованих на стабілізацію і поліпшення екологічної ситуації. Потреба в проведенні регіональної екологічної політики виникає тоді, коли в умовах диверсифікованого екологічного простору стає очевидною низька результативність уніфікованих механізмів регулювання стану довкілля.

Отже, регіональна екологічна політика – це система цілей і дій, що реалізуються органами державної влади та місцевого самоврядування, спрямованих на збереження довкілля та забезпечення екологічно безпечних умов життєдіяльності населення за допомогою методів, що враховують специфіку територій [1, с. 13-14].

У найбільш загальному вигляді регіональну екологічну політику можна представити в єдності та взаємодії п'яти основних структурних блоків, функціонування яких забезпечує той чи інший рівень вирішення екологічних проблем: науково-інформаційне забезпечення, нормативно-правові акти, виробничо-технічний потенціал, організаційно-економічний механізм, екологічна культура населення. Кожному з них відведено своє місце в механізмі екологічної політики. Науково-інформаційний блок фіксує сам факт екологічного порушення, визначає його причину та пропонує органу управління можливі методи вирішення проблеми. Орган управління через відповідні нормативно-правові акти (рішення) надає необхідні імпульси та вносить корективи в основні ланки реалізації цілей – виробничо-технічний потенціал, організаційно-економічний механізм, систему формування екологічної культури населення. Так схематично виглядає механізм регіональної екологічної політики, ефективність якої в кінцевому підсумку визначається ступенем досконалості її елементів.

Важливим моментом осмислення суті та змісту регіональної екологічної політики є необхідність усвідомлення двох її зрізів. Перший – це екологічна політика держави стосовно регіонів (державна регіональна екологічна політика), її реалізують центральні органи державної влади; другий – екологічна політика, яку проводять самі регіони, її реалізують місцеві органи державної влади та самоврядування. Оскільки будь-яка політика покликана обслуговувати певні інтереси, то й державна політика у сфері екологічної безпеки має забезпечувати реалізацію державних регіональних екологічних інтересів і створювати умови для реалізації місцевих екологічних інтересів силами регіонів. У цьому плані, безумовно, ключову роль відіграє законодавче закріплення прав і повноважень між різними гілками влади, відсутність якого неминуче спричиняє конфлікти та протиріччя між ними, через що стрімко падає ефективність екологічної політики. Тому дуже важливим є чіткий розподіл функцій між різними рівнями управління.

Регіональна екологічна політика здійснюється за двома напрямками: державною щодо регіонів (державна регіональна екологічна політика) та безпосередньо владними інститутами регіону, його громадськістю, бізнес-середовищем тощо. У цьому контексті важливими є питання розподілу функцій між рівнем держави та регіону під час формування та реалізації регіональної екологічної політики та участі в цих процесах усіх її суб'єктів: центральних органів влади, інституцій та структур з-поза меж регіону, а також органів виконавчої влади й місцевого самоврядування регіону, його громадських організацій, наукових установ, суб'єктів господарювання, населення тощо. Ці питання є проблемними. Пропонуємо ідентифікацію суб'єктів (дійових осіб) у системі «державна – регіональна – місцева екологічна політика» здійснювати через участь їх у формуванні та реалізації того чи іншого рівня екологічної політики. Суб'єктами регіональної екологічної політики передусім потрібно вважати органи місцевого самоврядування та підрозділи виконавчої влади, які володіють повноваженнями та є відповідальними за соціально-економічний розвиток регіону, екологічний стан його території. Вони, зокрема, розробляють і затверджують регіональні стратегії та плани дій з реалізації стратегій, програми соціально-економічного розвитку регіонів, регіональні програми охорони навколишнього природного середовища, організують і контролюють виконання цих програм.

Регіональна екологічна політика покликана забезпечувати реалізацію державної екологічної політики, ураховуючи особливості регіону та відповідно до розподілу повноважень між центральним і регіональним рівнями управління у сфері охорони навколишнього природного середовища, водночас використовують наявні в регіоні ресурси та можливості. Тому мета, принципи, інструменти регіональної та державної екологічної політики мають кореспондуватися. Визначена в Основних засадах (стратегії) державної екологічної політики

України на період до 2030 року мета державної екологічної політики полягає в досягненні безпечного для людини стану довкілля шляхом запровадження екосистемного підходу до всіх напрямів соціально-економічного розвитку України для забезпечення конституційних прав кожного громадянина на чисте та безпечне довкілля, упровадження збалансованого природокористування і збереження та відновлення природних екосистем [16]. Відповідним має бути бачення мети регіональної екологічної політики, з акцентом на чисте та безпечне довкілля в регіоні. Досягнення цієї мети пов'язано з екологізацією процесів виробництва та споживання, усуненням наявних і попередженням потенційних негативних наслідків економічної діяльності, вихованням екологічної культури місцевої спільноти для забезпечення чистого та безпечного природного довкілля в регіоні.

Парадигму регіональної екологічної політики доцільно розглядати в контексті трьох послідовних циклів (етапів): 1) формування – вироблення візії (бачення) та її формалізація через відповідні концепції, стратегії, програми, плани дій, що містять переліки цілей і завдань на певний період; 2) втілення – реалізація визначених цілей і завдань; 3) розвиток – моніторинг та оцінювання результатів реалізації, аналіз змін у глобальній і державній екологічній політиці та корегування (перезавантаження) візії та механізмів її реалізації.

Візія (бачення) основних засад і напрямів регіональної екологічної політики виробляється науковим середовищем, політикумом, органами управління, фахівцями-практиками, громадськістю регіону та іншими суб'єктами на основі принципів, підходів, напрямів глобальної та національної (державної) екологічної політики, вимог екологічного права.

Цикл втілення РЕП передбачає деталізацію її завдань та організацію їх виконання, здійснення відповідних заходів і реалізацію передбачених проєктів, контроль за їх виконанням.

Аналіз результатів реалізації РЕП, урахування нових тенденцій і змін у глобальній та національній екологічній політиці, в екологічному законодавстві є основою для перегляду візії РЕП на новий період та її формалізації у відповідних документах.

Інструменти реалізації РЕП кореспондуються з інструментами реалізації державної екологічної політики в частині їхніх спільних завдань. На період до 2030 р. основними інструментами реалізації державної екологічної політики в Україні були визначені:

- міжсекторальне партнерство та залучення заінтересованих сторін;
- інформування та комунікації;
- державне регулювання (орієнтуючись на практику ЄС);
- стратегічне екологічне оцінювання та оцінювання впливу на довкілля;
- удосконалення системи екологічного управління, екологічний аудит, екологічна сертифікація та маркування продукції;
- екологічний облік;
- технічне регулювання та облік у сфері охорони навколишнього природного середовища, природокористування та посилення екологічної безпеки;
- адаптація законодавства України у сфері охорони навколишнього природного середовища до законодавства Європейського Союзу;
- освіта в інтересах збалансованого (сталого) розвитку;
- економічні та фінансові інструменти, зокрема екологічна модернізація промислових підприємств шляхом зниження ставки екологічного податку або у формі фіксованої річної суми компенсації (відшкодування податку);
- комплексний моніторинг і контроль стану навколишнього природного середовища;
- міжнародне співробітництво [16].

Реалізація регіональної екологічної політики забезпечується як через інструменти державної екологічної політики, так і через систему інших інструментів, якими наділені суб'єкти РЕП відповідно до законодавства і які доцільно застосовувати для реалізації її завдань.

Сукупність важелів, інструментів і методів регламенації, використання яких суб'єктами екологічного управління забезпечує перетворення вихідних рішень (концепцій, стратегій, програм тощо) на результат (екологічнобезпечне довкілля), являє собою механізм реалізації державної екологічної політики на регіональному рівні [9]. Практичне втілення регіональної екологічної політики здійснюється через складові такого механізму:

- організаційно-правову й регуляторну – управлінські структури у сфері охорони навколишнього природного середовища, які виконують повноваження з регулювання взаємовідносин щодо використання природних ресурсів на території регіону та екологічної безпеки;
- програмно-планувальну – стратегії розвитку регіонів і плани дій щодо реалізації цих стратегій, регіональні програми охорони навколишнього природного середовища, схеми планування території областей тощо;
- фінансово-економічну – формування регіональних фондів охорони навколишнього природного середовища, залучення інших джерел для реалізації екологічних програм і проєктів; застосування інструментів економічного стимулювання екологічної модернізації промислових підприємств регіону, упровадження екологічних технологій тощо;
- моніторингову – розвиток регіональних систем екологічного моніторингу;
- інформаційну – створення інформаційно-екологічної інфраструктури в регіоні, забезпечення широкого доступу населення до екологічної інформації;
- освітньо-виховну – інтеграція завдань екологічної освіти та виховання в освітні програми, шкільну й позашкільну діяльність закладів освіти регіону.

Проблемою досі залишається невизначеність меж, сфер дії та завдань державної, регіональних і місцевих екологічних політик, що не сприяє їхній інтегрованості та знижує кінцеву ефективність. На нашу думку, таке розмежування мав би визначати закон про державну екологічну політику, однак чинним законодавством тільки передбачається, що основні засади державної екологічної політики і розроблені на її основі та з урахуванням завдань державної стратегії регіонального розвитку на відповідний період національні плани дій будуть інтегровані в регіональні програми соціально-економічного розвитку та деталізовані на рівні регіональних планів дій з охорони навколишнього природного середовища регіонів, на основі яких будуть розроблені місцеві плани дій [16]. Цього, вочевидь, недостатньо. Необхідною вважаємо класифікацію природоохоронних і ресурсоощадних заходів за значенням, з віднесенням їх до сфери того чи іншого виду екологічної політики:

- загальнодержавного значення (вирішення природоохоронних і ресурсоощадних завдань, які стосуються всієї держави або кількох її регіонів. Належать до предмета державної екологічної політики; здійснення їх повною мірою чи частково (також застосовуючи інструменти публічно-приватного партнерства) фінансують із Державного фонду охорони навколишнього природного середовища, з інших статей державного бюджету, завдяки міжнародній технічній допомозі тощо);
- регіонального значення (вирішення природоохоронних і ресурсоощадних завдань, які стосуються всієї території регіону або кількох його адміністративно-територіальних одиниць. Здійснюються в межах і через інструменти регіональної екологічної політики; використовуються кошти регіональних природоохоронних фондів, обласних бюджетів та інших джерел);

- місцевого значення (вирішення природоохоронних і ресурсощадних завдань, які стосуються території адміністративного району, територіальної громади. Здійснюються в межах і через інструменти місцевої екологічної політики; використовуються кошти природоохоронних фондів сільських, селищних і міських рад, відповідних місцевих бюджетів, підприємств і організацій та з інших джерел).

Залежно від поставленої мети і завдань ключовими принципами регіональної екологічної політики мають бути:

- відмова від абсолютно нереальної концепції нульового ризику як теоретичної основи екологічних програм і перехід до планування практичних дій, спрямованих на його мінімізацію;
- поступовий перехід від тактики ліквідації забруднень до політики превентивних дій, спрямованих на попередження забруднень;
- перехід від локальних орієнтирів нормативного регулювання якості природного середовища до територіальних норм екологічної безпеки, що виражаються формулою «мислити глобально, діяти локально»;
- екологізація системи управління, що передбачає обов'язкове врахування екологічних факторів під час прийняття нормативних актів і рішень;
- селективне фінансування природоохоронної діяльності, що вимагає концентрації коштів передусім на пріоритетних напрямках екологічної політики, реалізація яких принесе відчутні результати;
- партнерство суб'єктів екологічної політики, що означає взаємодію і компроміс обласних і місцевих органів влади, природоохоронних структур, політичних партій і громадських організацій;
- перехід від протистояння бізнесу та екологів до співробітництва між ними, стимулювання активізації таких процесів;
- екологічна орієнтація економічних реформ, тобто реалізація економічних реформ (структурна перебудова, конверсія, приватизація і т. ін.) покращує екологічну ситуацію, а не навпаки;
- економічна відповідальність суб'єктів господарювання за стан природного середовища, що виражається загальною формулою «забруднювач платить»;
- визнання загальноприйнятих світових орієнтирів екологічної політики, що передбачає максимально можливе в наших умовах урахування в практичних діях визнаних міжнародним співтовариством пріоритетів природоохоронної діяльності;
- гласність екологічної політики, що означає постійне інформування населення про стан природного середовища та заходи щодо його покращення.

Висновки. Регіональна екологічна політика відображає специфіку досягнення екологічної безпеки в неоднорідних за станом навколишнього природного середовища регіонах України, що зумовлено відмінностями природних і соціально-економічних факторів їхнього розвитку. Як складова державної екологічної політики вона мала б вирішувати важливі в екологічному аспекті завдання регіонального значення. Однак недостатність теоретичних обґрунтувань суті й завдань регіональної екологічної політики зумовила певну розмитість у її трактуванні, присутність терміна в законодавчих актах, але відсутність у них його офіційного тлумачення. У цій статті зроблено спробу знайти можливості для усунення окремих проблем. Запропоновано дефініцію сучасного поняття регіональної екологічної політики, трактування її об'єкта та суб'єктів, алгоритму формування і реалізації, завдань та інструментів. Також запропоновано підходи до розмежування предмета й завдань регіональної, державної і місцевої екологічних політик за допомогою класифікації природоохоронних і ресурсощадних заходів за значенням (загальнодержавне, регіональне, місцеве) і з віднесенням їх до сфери того чи іншого виду екологічної політики. У подальших дослідженнях планується обґрунтувати відповідні

переліки заходів для використання у процесах формування та практичного втілення державної, регіональної та місцевої екологічної політики.

Список використаних джерел

1. Кравців В. С. *Регіональна екологічна політика в Україні (теорія формування, методи реалізації)*: монографія. Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України, 2007. 336 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20070502f.pdf>
2. Малиш Н. А. *Ефективні механізми формування державної екологічної політики*: монографія. К.: К. І. С., 2011. 348 с.
3. Синякевич І. М. *Екологічна політика: стратегія подолання глобальних екологічних загроз*. Львів: ЗУКЦ, 2011. 332 с.
4. Заржицький О. С. *Актуальні проблеми правового забезпечення екологічної політики України (теоретичні аспекти)*: монографія. Дніпропетровськ: Національний гірничий університет, 2012. 200 с.
5. Перга Т. Ю. *Глобальна екологічна політика та Україна*: монографія. Ніжин, 2014. 288 с.
6. Буканов Г. М. Рівні, принципи і функції державного управління в сфері формування і реалізації екологічної політики в Україні. *Право та державне управління*: зб. наук. пр. 2020. № 2. С. 248-253. DOI: <https://doi.org/10.32840/pdu.2020.2.36>
7. Кононенко І. Державна екологічна політика в умовах децентралізації влади в Україні. *Геополітика України: історія і сучасність*: зб. наук. пр. 2021. Вип. 2(27). С. 67-74. DOI: [https://doi.org/10.24144/2078-1431.2021.2\(27\).67-74](https://doi.org/10.24144/2078-1431.2021.2(27).67-74)
8. Пацева І., Герасимчук О., Сікач Т., Івашкіна О. Формування та реалізація державної екологічної політики. *Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського*. 2023. Вип. 6(143). С. 60-67. DOI: <https://doi.org/10.32782/1995-0519.2023.6.7>
9. Андрієнко М. В., Шако В. С. Сутність державної екологічної політики на загальнодержавному та регіональному рівнях. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2016. № 9. URL: <http://www.du.nauka.com.ua/?op=1&z=1051>
10. Кашпур С., Мирошніченко Ю. Дослідження ролі органів місцевого самоврядування, громадських організацій та молоді у реалізації регіональної екологічної політики. *Вісник СумДУ. Серія Економіка*. 2021. № 4. С. 197-202. DOI: <https://doi.org/10.21272/1817-9215.2021.4-23>
11. Гулак О. Реалізація екологічної політики на місцевому та регіональному рівнях. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2020. № 2. С. 182-195. DOI: <https://doi.org/10.33766/2524-0323.90.182-195>
12. Тимошук К. А. Екологізація політики в Україні: проблеми та перспективи розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 1. С. 97-102.
13. Венка-Веденкіна П. Д. Теоретичні засади сучасної екологічної політики. *Міжнародні та політичні дослідження*. 2019. Вип. 32. С. 225-244. DOI: <http://dx.doi.org/10.18524/2304-1439.2019.32.173851>
14. Діяльність. *Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України*: сайт. 2024. URL: <https://mepr.gov.ua/diyalnist>
15. Сергієнко Л. В., Дзюбенко О. М., Ожго С. В. Державна екологічна політика України та правовий механізм її формування і реалізації. *Економіка, управління та адміністрування*. 2019. № 3(89). С. 191-200. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2019-3\(89\)-191-200](https://doi.org/10.26642/ema-2019-3(89)-191-200)
16. Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28.02.2019 р. № 2697-VIII. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>

References

1. Kravtsiv, V. S. (2007). *Regional'na ekolohichna polityka v Ukraini (teoriya formuvannya, metody realizatsiyi) [Regional environmental policy in Ukraine (theory of formation, methods of implementation)]*. Lviv: Institute of Regional Research of the NAS of Ukraine. Retrieved from <http://ird.gov.ua/irdp/p20070502f.pdf> [in Ukrainian].
2. Malys, N. A. (2011). *Efektivni mekhanizmy formuvannya derzhavnoyi ekolohichnoyi polityky [Effective mechanisms for forming state environmental policy]*. Kyiv: K. I. S. [in Ukrainian].
3. Synyakevych, I. M. (2011). *Ekolohichna polityka: stratehiya podolannya hlobal'nykh ekolohichnykh zahroz [Environmental policy: the strategy for overcoming the global environmental threats]*. Lviv: Western Ukrainian Consulting Center. [in Ukrainian].
4. Zarzhytskyu, O. S. (2012). *Aktual'ni problemy pravovoho zabezpechennya ekolohichnoyi polityky Ukrainy (teoretychni aspekty) [Current problems of legal support for the environmental policy of Ukraine (theoretical aspects)]*. Dnipropetrovsk: National Mining University. [in Ukrainian].
5. Perha, T. Yu. (2014). *Hlobal'na ekolohichna polityka ta Ukrainyina [Global environmental policy and Ukraine]*. Nizhyn. [in Ukrainian].
6. Bukanov, H. M. (2020). Rivni, pryntsyipy i funktsiyi derzhavnogo upravlinnya v sferi formuvannya i realizatsiyi ekolohichnoyi polityky v Ukraini [Levels, principles and functions of public administration in the field of

- formation and implementation of environmental policy in Ukraine]. In *Pravo ta derzhavne upravlinnya [Law and public administration]*: Vol. 2 (pp. 248-253). DOI: <https://doi.org/10.32840/pdu.2020.2.36> [in Ukrainian].
7. Kononenko, I. (2021). Derzhavna ekolohichna polityka v umovakh detsentralizatsiyi vlady v Ukrayini [State environmental policy in the conditions of decentralization of power in Ukraine]. In *Heopolityka Ukrayiny: istoriya i suchasnist' [Geopolitics of Ukraine: history and modern times]*: Vol. 2(27) (pp. 67-74). [in Ukrainian].
 8. Patseva, I., Herasymchuk, O., Sikach, T., & Ivashkina, O. (2023). Formuvannya ta realizatsiya derzhavnoyi ekolohichnoyi polityky [Formation and implementation of state environmental policy]. *Visnyk KrNU imeni Myhayla Ostrohrads'koho – Transactions of Kremenchuk Myhailo Ostrohradskyi National University*, 6(143), 60-67. DOI: <https://doi.org/10.32782/1995-0519.2023.6.7> [in Ukrainian].
 9. Andriyenko, M. V., & Shako, V. S. (2016). Sutnist' derzhavnoyi ekolohichnoyi polityky na zahal'noderzhavnomu ta rehional'nykh rivnyakh [The essence of the state environmental policy at the national and regional levels]. *Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya ta rozvytok – Public administration: improvement and development*, 9. Retrieved from <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1051> [in Ukrainian].
 10. Kashpur, S., & Myroshnychenko, Yu. (2021). Doslidzhennya roli orhaniv mistsevoho samovryaduvannya, hromads'kykh orhanizatsiy ta molodi u realizatsiyi rehional'noyi ekolohichnoyi polityky [Research of the role of local self-government bodies, public organizations and youth in the implementation of regional environmental policy]. *Visnyk SumDU. Seriya Ekonomika – Bulletin of Sumy State University. Series Economy*, 4, 197-202. DOI: <https://doi.org/10.21272/1817-9215.2021.4-23> [in Ukrainian].
 11. Hulak, O. (2020). Realizatsiya ekolohichnoyi polityky na mistsevomu ta rehional'nomu rivnyakh [Implementation of environmental policy at local and regional levels]. *Visnyk Luhans'koho derzhavnoho universytetu vnurishnikh sprav imeni E. O. Didorenka – Bulletin of Luhansk State University of Internal Affairs named after E. Didorenko*, 2, 182-195. DOI: <https://doi.org/10.33766/2524-0323.90.182-195> [in Ukrainian].
 12. Tymoshchuk, K. A. (2016). Ekolohizatsiya polityky v Ukrayini: problemy ta perspektyvy rozvytku [Greening policy in Ukraine: problems and prospects]. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid – Investment: practice and experience*, 1, 97-102. [in Ukrainian].
 13. Venka-Vyedyenkina, P. D. (2019). Teoretychni osnovy suchasnoyi ekolohichnoyi polityky [Theoretical grounds of modern environmental policy]. *Mizhnarodni ta politychni doslidzhennya – International and political studies*, 32, 225-244. DOI: <http://dx.doi.org/10.18524/2304-1439.2019.32.173851> [in Ukrainian].
 14. Diyal'nist' [Activities] (2024). *Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://mepr.gov.ua/diyalnist> [in Ukrainian].
 15. Serhiyenko, L. V., Dzyubenko, O. M., & Ozhho, S. V. (2019). Derzhavna ekolohichna polityka Ukrayiny ta pravovyy mekhanizm yiyi formuvannya i realizatsiyi [State environmental policy of Ukraine and the legal mechanism of its formation and implementation]. *Ekonomika, upravlinnya ta administruvannya – Economics, management and administration*, 3(89), 191-200. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2019-3\(89\)-191-200](https://doi.org/10.26642/ema-2019-3(89)-191-200) [in Ukrainian].
 16. Pro osnovni zasady (strategiyu) derzhavnoyi ekolohichnoyi polityky Ukrayiny na period do 2030 roku [On the Basic Principles (Strategy) of the State Environmental Policy of Ukraine for the Period Until 2030] (2019). Law of Ukraine adopted on 2019, Feb 28, 2697-VIII. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text> [in Ukrainian].

Kravtsiv V. S., Zhuk P. V. Theoretical and practical aspects of the current vision of regional environmental policy in Ukraine.

The article considers scientific approaches to the interpretation of the environmental policy concept. It emphasizes the need to specify the goals, directions, tasks, and tools for the implementation of regional environmental policy and to differentiate them in the system from the state and local environmental policies. The concept of regional environmental policy is defined. Given the growing role of non-governmental institutions in all spheres of public life, regional environmental policy in modern conditions should be considered as a system of goals and actions of authorities at all levels, NGOs, other civil society institutions, scientific institutions, business entities, etc. aimed at preserving the natural environment and achieving environmentally safe living conditions for the population of the region using appropriate methods and tools. The authors specify its object (the natural environment of the region as a sphere of human activity) and its entities (governmental structures, scientific institutions, parties, public organizations, business entities, and the population). The article suggests considering the paradigm of regional environmental policy in the context of three successive stages: formation – development of a vision and its formalization through relevant concepts, strategies, programs, and action plans; implementation – realization of certain goals and objectives; development – monitoring and evaluation of implementation results, analysis of changes in global and national environmental policy, and adjustment (resetting) of the vision and mechanisms for its implementation. Special attention is paid to the difficulties of distinguishing between entities (actors) in the system of state-regional-local environmental policy. The authors propose to identify these entities through their participation in the formation, implementation, and development of a particular type of environmental policy. Meanwhile, environmental protection and resource-saving measures should be classified according to their significance and attributed to a particular type of environmental policy, namely: a) those of national importance (solving environmental protection and resource-saving tasks that concern the whole country or several of its regions) are the subject to the state environmental policy and their implementation in full or in part (including the use

of public-private partnership instruments) is funded from the State Environmental Protection Fund, other state budget funds, international technical assistance, etc.; b) those of regional importance (solving environmental protection and resource-saving tasks that concern the entire territory of the region or several of its administrative-territorial units) are implemented within the framework and through the instruments of regional environmental policy using regional environmental funds, regional budgets, and other sources; c) those of local importance (solving environmental protection and resource-saving tasks that concern the territory of one administrative-territorial unit) are implemented within the framework and through the instruments of local environmental policy using the environmental funds of village, town, and city councils, relevant local budgets, funds of enterprises and organizations, and other sources.

Keywords: regional environmental policy, object, entities, paradigm, measures, current vision.

Кравців Василь Степанович – доктор економічних наук, професор, директор ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України» (e-mail: kravciv@ukr.net, ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-5618-0392>).

Kravtsiv Vasyl Stepanovych – Dr.Sci. (Econ.), Prof., Director of the Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine.

Жук Петро Володимирович – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу регіональної екологічної політики та природокористування ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України» (e-mail: pzhuk@ukr.net, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4895-7752>).

Zhuk Petro Volodymyrovych – Ph.D. (Econ.), Senior Researcher, Leading Researcher of the Department of regional ecological policy and environmental management of the Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine.

Статтю підготовлено в межах виконання НДР «Організаційно-економічні засади модернізації регіональної екологічної політики в Україні» ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України» (державний реєстраційний номер 0124U002129).

Надійшло 18.11.2024 р.